

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра «Композиційні матеріали, хімія та технології»

2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Хімія та основи екології

(код і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 132 – Матеріалознавство

(код і назва спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) Прикладне матеріалознавство,

Термічна обробка металів

(назва спеціалізації)

інститут, факультет інженерно-фізичний

(назва інституту, факультету)

мова навчання українська

Робоча програма «Хімія та основи екології» для студентів
(назва навчальної дисципліни)
 спеціальності 132 – Матеріалознавство, освітня програма (спеціалізація)
 «Прикладне матеріалознавство», «Термічна обробка металів».

„27” серпня, 2019 року – 14 с.

Розробник: Повзло В.М. ст.викладач кафедри «Композиційні матеріали, хімія та технології».

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Композиційні матеріали, хімія та технології»

Протокол від “ 27 ” серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри «Композиційні матеріали, хімія та технології»

 (підпис) (О.А. Мітяєв)
 (прізвище та ініціали)

„ 27 ” серпня 2019 року

Схвалено науково-методичною комісією інженерно-фізичного факультету за напрямом
 підготовки (спеціальністю) 13 – Механічна інженерія
(код, назва)

Протокол від. “ 17 ” вересня 2019 року № 1

“ 17 ” вересня 2019 року

Голова
 (підпис) (О.В.Климов)
 (прізвище та ініціали)

Узгоджено групою забезпечення освітньої програми* «Прикладне матеріалознавство».

« 09 » вересня 2019 року

Керівник групи
 (підпис) (Д.В. Ткач)
 (прізвище та ініціали)

*Якщо дисципліна викладається невідпусковою кафедрою

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: <u>13 – Механічна інженерія</u>	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність (освітня програма, спеціалізація) 132 Матеріалознавство («Прикладне матеріалознавство», «Термічна обробка металів»)	Рік підготовки:	
Змістовних модулів – 3		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		Семестр	
Загальна кількість годин – 150		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6,7	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції	
		28 год	6 год
		Практичні, семінарські	
		год	год
		Лабораторії	
		28 год	6 год
		Самостійна робота	
		94 год	138 год
Індивідуальні завдання:			
-	контрольна робота		
Вид контролю: екзамен			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи студентів становить:
 для денної форми навчання – 56/94;
 для заочної форми навчання – 12/138

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: дозволяє отримати сучасне наукове уявлення про властивості технічних матеріалів та застосування хімічних процесів у сучасній техніці та повсякденному житті. Дисципліна «Хімія та основи екології», полягає у формуванні наукового світогляду студента та в розвитку у нього сучасних форм теоретичного та практичного мислення, здатності аналізувати явища.

Завдання: вивчення навчальної дисципліни пов'язані із засвоєнням провідних ідей, понять і законів хімії металів та корозії, з формуванням загально-навчальних і спеціальних умінь і навичок, для застосування хімічних законів і процесів, використання хімічних речовин і матеріалів у сучасній техніці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати:

загальні компетентності:

- K3.01. Здатність до системного мислення, аналізу та синтезу.
- K3.02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- K3.03. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- K3.07. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- K3.08. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- K3.12. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

фахові компетентності:

- КС.03. Здатність продемонструвати розуміння питань використання технічної літератури та інших джерел інформації в галузі матеріалознавства.
- КС. 07 Здатність продемонструвати знання і розуміння наукових фактів, концепцій, теорій, принципів і методів, необхідних для підтримки діяльності в сфері матеріалознавства
- КС.08. Здатність застосовувати і інтегрувати знання і розуміння міждисциплінарного інженерного контексту і його основних принципів.
- КС.09. Здатність застосовувати сучасні методи математичного та фізичного моделювання, дослідження структури, фізичних, механічних, функціональних та технологічних властивостей матеріалів

очікувані програмні результати навчання:

- ПРН.01. Демонструвати володіння логікою та методологію наукового пізнання.
- ПРН.04. Передавати свої знання, рішення і підґрунтя їх прийняття фахівцям і неспеціалістам в ясній і однозначній формі.
- ПРН.06. Знати вимоги галузевих нормативних документів.
- ПРН.07. Володіти навичками, які дозволяють продовжувати вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ПРН.09. Уміти експериментувати та аналізувати дані.
- ПРН.14. Описувати будову металів, неметалів, композитів та функціональних матеріалів методи модифікації їх властивостей. Кваліфіковано вибирати матеріали для виробів різного призначення.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Закон збереження та взаємозв'язку маси та атомно-молекулярні уявлення. Хімічний еквівалент. Молекулярні та атомні маси. Хімія та охорона навколишнього середовища.

Тема 2. Електронні оболонки атомів. Двоїста корпускулярно-хвильова природа електрона в атомах. Електронні аналоги. Нормальний і збуджений стан атомів. Періодична система елементів Д.І. Менделєєва. Діалектичний характер періодичного закону. Експериментальне обґрунтування періодичної системи. Електровід'ємність. Окислення та відновлення.

Тема 3. Утворення молекул з атомів. Основні види та характеристика хімічного зв'язку. метод валентних зв'язків. Насиченість та спрямованість ковалентних зв'язків. Гібридизація електронних орбіталей. Полярність зв'язку. метод молекулярних орбіталей.

Тема 4. Агрегація однорідних молекул. Конденсація пари та полімеризація. Ван-дер-Ваальсові сили. Водневий зв'язок. Агрегація різнорідних молекул. Кристалічні системи. Типи кристалічних ґраток. Металічний зв'язок. Реальні кристали. Властивості речовин у різних станах. Особливості властивостей поверхні рідких та твердих тіл.

Тема 5. Класифікація елементів за хімічною природою. Класифікація елементарних речовин. Алотропія, поліморфізм. Фізичні властивості елементарних речовин. Хімічні властивості елементарних речовин. Загальний огляд сполук елементів та характер хімічного зв'язку в них.

Тема 6. Атоми та йони як комплексоутворювачі. Різні типи лігандів і комплексних сполук. Сполуки з комплексним аніоном. Сполуки з комплексним катіоном та нейтральні комплекси.

Змістовий модуль 2.

Тема 7. Енергетичний ефект хімічної реакції. Внутрішня енергія та ентальпія. Термохімічні закони. Ентальпія утворення хімічних сполук. Енергетичні ефекти під час фазових переходів. Термохімічні розрахунки. Ентропія та її зміни у перебігу хімічних процесів та фазових переходів. Енергія Гіббса та її зміни під час хімічних процесів.

Тема 8. Швидкість хімічних реакцій. Гомогенні та гетерогенні системи. Залежність швидкості хімічних реакцій від концентрації реагуючих речовин. Закон діючих мас. Залежність швидкості гомогенних реакцій від температури. Фазові переходи та рівноваги. Принцип Ле-Шательє.

Модуль 2

Тема 9. Загальні поняття про розчини. Фазові перетворення у розчинах. Осмотичний тиск. Особливості води як розчинника. Іонні реакції і рівноваги. Добуток розчинності. Водневий показник.

Тема 10. Утворення твердих розчинів. Види твердих розчинів.

Змістовий модуль 3.

Тема 11. Екологія. Основні поняття і закони. Екосистема – основна функцій на одиниця в екології. Основні глобальні екологічні проблеми сучасності.

Тема 12. Геосфери або земні оболонки. Літосфера, атмосфера, гідросфера, їх будова, склад. Біосфера за В.І. Вернадським.

Тема 13. Еволюція взаємодії людини і природи. Сучасні масштаби впливу людини на природне середовище: викиди в атмосферу, гідросферу, літосферу. Антропогенний вплив на біосферу.

Тема 14. Інженерний екологічний захист довкілля. Гранично допустимі норми навантаження на природне середовище. Екологізація технологічних процесів. Безвідходне виробництво – основа раціонального природокористування. Основні критерії та принципи створення маловідходних та безвідходних технологій. Комплексність використання ресурсів. Екотехнології.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Разом	у тому числі					Разом	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Закон збереження та взаємозв'язку маси та атомно-молекулярні уявлення. Хімічний еквівалент. Молекулярні та атомні маси. Хімія та охорона навколишнього середовища	10	2		2		6	14	2		2		10
Тема 2. Електронні оболонки атомів. Двоїста корпускулярно-хвильова природа електрона в атомах. Електронні аналоги. Нормальний і збуджений стан атомів.	10	2		2		6	10					10
Тема 3. Утворення молекул з атомів. Основні види та характеристика хімічного зв'язку. метод валентних зв'язків.	10	2		2		6	9					9
Тема 4. Агрегація однорідних молекул. Конденсація пари та полімеризація. Ван-дер-Ваальсові сили. Водневий зв'язок. агрегація різнорідних молекул.	10	2		2		6	9					9
Тема 5. Класифікація елементів за хімічною природою. Класифікація елементарних речовин. Алотропія, поліморфізм.	10	2		2		6	11			2		9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 6. Атоми та йони як комплексоутворювачі. Різні типи лігандів і комплексних сполук. Сполуки з комплексним аніоном. Сполуки з комплексним катіоном та нейтральні комплекси.	10	2		2		6	9					9
Разом за змістовим модулем 1	60	12		12		36	62	2		4		56
Змістовий модуль 2.												
Тема 7. Енергетичний ефект хімічної реакції. Внутрішня енергія та ентальпія. Термохімічні закони.	10	2		2		6	9					9
Тема 8. Швидкість хімічних реакцій. Гомогенні та гетерогенні системи.	14	2		2		10	11	2				9
Модуль 2												
Тема 9. Загальні поняття про розчини. Фазові перетворення у розчинах. Осмотичний тиск. Особливості води як розчинника. Іонні реакції і рівноваги. Добуток розчинності. Водневий показник.	10	2		2		6	12			2		10
Тема 10. Утворення твердих розчинів. Види твердих розчинів	10	2		2		8	9					9
Разом за змістовим модулем 2	40	8		8		26	41	2		2		37
Змістовий модуль 3.												
Тема 11. Екологія. Основні поняття і закони. Екосистема – основна функція на одиниці в екології. Основні глобальні екологічні проблеми сучасності.	10	2		2		8	11	2				12
Тема 12. Геосфери або земні оболонки. Літосфера, атмосфера, гідросфера, їх будова.	10	2		2		8	9					11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
склад. Біосфера за В.І. Вернадським.												
Тема 13. Еволюція взаємодії людини і природи. Сучасні масштаби впливу людини на природне середовище: викиди в атмосферу, гідросферу, літосферу. Антропогенний вплив на біосферу.	10	2		2		8	9					11
Тема 14. Інженерний екологічний захист довкілля. Безвідходне виробництво – основа раціонального природокористування.	10	2		2		8	11			2		11
Разом за змістовим модулем 3	50	10		10		32	49	2		2		45
Усього годин	150	28		28		94	150	6		6		138

5. Темі семінарських занять
Не передбачені планом

6. Темі практичних занять
Не передбачені планом

7. Темі лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Здобування кислот, гідроксидів та солей	2
2	Визначення еквіваленту металу	2
3	Будова атомів і періодичний закон	2
4	Хімічний зв'язок і будова молекул	2
5	Комплексні сполуки	2
6	Окислювально-відновні реакції	2
7	Тепловий ефект хімічної реакції. Термохімічні розрахунки	2
8	Швидкість хімічних реакцій та хімічна рівновага	2
9	Електролітична дисоціація та гідроліз солей	2
10	Гальванічні елементи	2
11	Очистка забрудненої води за допомогою коагуляції	2
12	Визначення твердості води	2
13	Визначення вмісту хлоридів та кількості «активного» хлору у воді	2
14	Визначення вмісту нітратів у рослинних продуктах	2
Разом		28

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Комплексоутворення. Донорно-акцепторний механізм утворення зв'язків у комплексних сполуках. Будова кристалів. Особливості кристалічного стану речовин.	6
2	Різновиди сорбції. Адсорбційна рівновага. Гетерогенний каталіз.	6
3	Класифікація розчинів. Способи вираження складу розчинів. Розчинність. Зміни ентальпії та ентропії під час розчинення. Густина та тиск пари розчинів.	6
4	Агрегатна та кінетична стійкість гетерогенних дисперсних систем. Грубо дисперсні системи – суспензії, емульсії, піни. Поверхнево-активні речовини і їх вплив на властивості дисперсних систем.	6
5	Ступінь окислення, обчислення ступеня окислення атомів в молекулі. Процеси окислення та відновлення, окиснювачі та відновники. Методи складання рівнянь окисно-відновних реакцій (метод електронного балансу, класифікація окисно-відновних реакцій).	6
6	Особливості реакцій міжатомного та міжмолекулярного окислення-відновлення, диспропорціонування, внутрішньо-молекулярне окислення-відновлення.	6
7	Електрорушійна сила та її вимірювання. Стандартний водневий електрод та воднева шкала потенціалів. Потенціали металевих газових та окислювально-відновлювальних електродів. Кінетика електродних процесів.	6
8	Поляризація та перенапруга. Концентраційна та електрохімічна поляризація. Первинні гальванічні елементи, електрорушійна сила, перенапруга та ємність елементів. Паливні елементи.	6
9	Природні ресурси і потреби людства. Ресурси вичерпні й не відновлювані. Енергетичні ресурси Землі та України. Земельні та водні ресурси Землі.	6
10	Ноосфера як нова стадія еволюції біосфери.	8
11	Джерела забруднення атмосфери та їх класифікація. Механізм виникнення смогу. Стан атмосфери України.	8
12	Сукупність потреб сучасної людини. Стан людності світу та прогнози на майбутнє. Демографічні проблеми.	8
13	Альтернативна енергетика як засіб збереження екологічної рівноваги.	8
14	Промислове забруднення довкілля і санітарні вимоги до якості середовища. Забруднення довкілля, витoki та наслідки, поняття «забруднювач». Класифікація забруднень. Роль промислових підприємств у забрудненні довкілля.	8
Разом		94

9. Індивідуальні завдання

Для студентів денної форми навчання не передбачені.

Для студентів заочної форми навчання передбачено виконання контрольної роботи.

10. Методи навчання

Лекції – як розповідь із описовим розкриттям основних складових дисципліни.

Лабораторні роботи – для закріплення знань, отриманих на лекціях.

Самостійна робота – як активний метод поглибленого вивчення дисципліни.

Консультації – як один із ефективних методів індивідуального навчання, мета якого – роз'яснення найбільш складних, незрозумілих для студентів питань.

11. Очікувані результати навчання з дисципліни

- здатність застосовувати системний підхід до вирішення питань з обрання матеріалів та технологій їх оброблення при реалізації конкретних проектів по створенню металевих виробів;
- здатність застосовувати та інтегрувати знання з питань хімії та основ екології;
- усвідомлення впливу характеристик специфічних матеріалів і технологічних процесів на якість об'єктів проектування;
- мати можливість оцінювання ефективності технологічних процесів і їх вплив на якість продукції та навколишнє середовище.

12. Засоби оцінювання

При контролі ритмічності навчання студентів використовуються:

- поточний контроль при експрес-опитуванні в ході лекцій;
- контроль виконання завдань до лабораторних занять;
- рубіжні контролі знань;
- контроль при здачі письмового іспиту.

13. Критерії оцінювання

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий тест (іспит)
Змістовий модуль №1							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	PK1
14	14	14	14	14	14	16	100
Змістовий модуль № 2							
T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	PK2
14	14	14	14	14	14	16	100

$$\frac{PK1+PK2}{2} = 100$$

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки з проведення лабораторних робіт.

15. Рекомендована література
Базова

1. Глинка Н.Л. Загальна хімія.- К.: Вища школа, 1982. – 608 с.
2. Глинка Н.Л. Задачи и упражнения по общей химии. М. – Л.: Химия, 1981.
3. Григор'єва В.В., Самійленко В.М., Сич А.М. Загальна хімія. К.: Вища школа, 1991 – 431 с.
4. Романова Н.В. Загальна та неорганічна хімія. – Київ; Ірпінь: ВТФ "Перун", 1998.- 480с.
5. Скопенко В.В., Григор'єва В.В. Найважливіші класи неорганічних сполук. – К.; Либідь, 1996.- 152с.
6. Степаненко О.М., Рейтер Л.Г., Лєдовських В.М., Іванов С.В. Загальна та неорганічна хімія: в 2- ч. – К.: Педагогічна преса, 2000.
7. Білявський Г.О., Падун М.М., Фурдуй Р.С. Основи загальної екології. Підруч.-К. Либідь, 1993.- 304 с.д., стереотип. –К.: МАУП.2000. -240с.; іл.-Бібліогр. С.215.
8. Корсак К.В., Плахотнік О.В. Основи екології. Навч.посібник. – 2-ге вид. Стереотип.-К.; МАУП, 2000.-240 с.:іл.-Бібліогр.: с.235.

Допоміжна

1. Романова Н.В. Загальна та теоретична хімія: Підручник для студентів вищ. Навч. Закладів. -Київ; ВТФ "Перун", 1998.- 480 с.
2. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С. Практикум із загальної екології: Навч. посібник .- К.: Либідь, 1997. – 160 с.
3. Лурье Ю.Ю. Аналитическая химия промышленных сточных вод. – М.: Химия, 1982. – 448 с.
4. Кукурудза С.І., Гурій С.М. Аналіз якості природних вод: Лаб. практикум. – Львів, 1990. – 90 с.

16. Інформаційні ресурси

1. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
2. http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/924/MZTM_KONSP_LEK.pdf

_____, 2019 рік

СИЛАБУС ХІМІЯ ТА ОСНОВИ ЕКОЛОГІЇ

Тип: нормативна

Курс (рік навчання): 1(1)

Семестр: 2

Кредити: 5

Викладач: Повзло Валентина Миколаївна, старший викладач

Розподіл годин: загальна кількість 150 годин (28 лекцій, 28 лабораторних занять, 94 годин самостійної роботи).

Лекції, лабораторні роботи, самостійні роботи.

Метою курсу є отримання наукового світогляду студента та в розвитку у нього сучасних форм теоретичного та практичного мислення, здатності аналізувати явища.

Вміст курсу: засвоєнням провідних ідей, понять і законів хімії, з формуванням загально-навчальних і спеціальних умінь і навичок, для застосування хімічних законів і процесів, використання хімічних речовин і матеріалів у сучасній техніці.

Структура курсу:

Тема 1. Закон збереження та взаємозв'язку маси та атомно-молекулярні уявлення. Хімічний еквівалент. Молекулярні та атомні маси. Хімія та охорона навколишнього середовища.

Тема 2. Електронні оболонки атомів. Двоїста корпускулярно-хвильова природа електрона в атомах. Електронні аналоги. Нормальний і збуджений стан атомів. Періодична система елементів Д.І. Менделєєва. Діалектичний характер періодичного закону. Експериментальне обґрунтування періодичної системи. Електровід'ємність. Окислення та відновлення.

Тема 3. Утворення молекул з атомів. Основні види та характеристика хімічного зв'язку. метод валентних зв'язків. Насиченість та спрямованість ковалентних зв'язків. Гібридизація електронних орбіталей. Полярність зв'язку. метод молекулярних орбіталей.

Тема 4. Агрегація однорідних молекул. Конденсація пари та полімеризація. Ван-дер-Ваальсові сили. Водневий зв'язок. Агрегація різнорідних молекул. Кристалічні системи. Типи кристалічних ґраток. Металічний зв'язок. Реальні кристали. Властивості речовин у різних станах. Особливості властивостей поверхні рідких та твердих тіл.

Тема 5. Класифікація елементів за хімічною природою. Класифікація елементарних речовин. Алотропія, поліморфізм. Фізичні властивості елементарних речовин. Хімічні властивості елементарних речовин. Загальний огляд сполук елементів та характер хімічного зв'язку в них.

Тема 6. Атоми та йони як комплексоутворювачі. Різні типи лігандів і комплексних сполук. Сполуки з комплексним аніоном. Сполуки з комплексним катіоном та нейтральні комплекси.

Тема 7. Енергетичний ефект хімічної реакції. Внутрішня енергія та ентальпія. Термохімічні закони. Ентальпія утворення хімічних сполук. Енергетичні ефекти під час фазових переходів. Термохімічні розрахунки. Ентропія та її зміни у перебігу хімічних процесів та фазових переходів. Енергія Гіббса та її зміни під час хімічних процесів.

Тема 8. Швидкість хімічних реакцій. Гомогенні та гетерогенні системи. Залежність швидкості хімічних реакцій від концентрації реагуючих речовин. Закон діючих мас. Залежність швидкості гомогенних реакцій від температури. Фазові переходи та рівноваги. Принцип Ле-Шательє.

Тема 9. Загальні поняття про розчини. Фазові перетворення у розчинах. Осмотичний тиск. Особливості води як розчинника. Іонні реакції і рівноваги. Добуток розчинності. Водневий показник.

Тема 10. Утворення твердих розчинів. Види твердих розчинів.

Тема 11. Екологія. Основні поняття і закони. Екосистема – основна функція на одиниця в екології. Основні глобальні екологічні проблеми сучасності.

Тема 12. Геосфери або земні оболонки. Літосфера, атмосфера, гідросфера, їх будова, склад. Біосфера за В.І. Вернадським.

Тема 13. Еволюція взаємодії людини і природи. Сучасні масштаби впливу людини на природне середовище: викиди в атмосферу, гідросферу, літосферу. Антропогенний вплив на біосферу.

Тема 14. Інженерний екологічний захист довкілля. Гранично допустимі норми навантаження на природне середовище. Екологізація технологічних процесів. Безвідходне виробництво – основа раціонального природокористування. Основні критерії та принципи створення маловідходних та безвідходних технологій. Комплексність використання ресурсів. Екотехнології.

Результати навчання:

загальні компетентності:

КС.03. Здатність продемонструвати розуміння питань використання технічної літератури та інших джерел інформації в галузі матеріалознавства.

КС. 07 Здатність продемонструвати знання і розуміння наукових фактів, концепцій, теорій, принципів і методів, необхідних для підтримки діяльності в сфері матеріалознавства

КС.08. Здатність застосовувати і інтегрувати знання і розуміння міждисциплінарного інженерного контексту і його основних принципів.

КС.09. Здатність застосовувати сучасні методи математичного та фізичного моделювання, дослідження структури, фізичних, механічних, функціональних та технологічних властивостей матеріалів

очікувані програмні результати навчання:

ПРН.01. Демонструвати володіння логікою та методологію наукового пізнання.

ПРН.04. Передавати свої знання, рішення і підґрунтя їх прийняття фахівцям і неспеціалістам в ясній і однозначній формі.

ПРН.06. Знати вимоги галузевих нормативних документів.

ПРН.07. Володіти навичками, які дозволяють продовжувати вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ПРН.09. Уміти експериментувати та аналізувати дані.

ПРН.14. Описувати будову металів, неметалів, композитів та функціональних матеріалів методи модифікації їх властивостей. Кваліфіковано вибирати матеріали для виробів різного призначення.

Оцінювання: за результатами засвоєння дисципліни складається письмовий іспит.

У разі відвідування всіх занять і своєчасного виконання всіх лабораторних робіт може бути використана наступна схема оцінювання (за засвоєння тем):

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест (іспит)
Змістовий модуль №1								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	PK1	$\frac{PK1+PK2}{2} = 100$
14	14	14	14	14	14	16	100	
Змістовий модуль № 2								
T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	PK2	
14	14	14	14	14	14	16	100	

У разі невідвідування певних тем та несвочасного виконання розділів оцінка може знижуватись шляхом віднімання певної кількості балів у відповідності до вищевказаної таблиці. Зниження оцінки може бути скомпенсоване шляхом відпрацювання пропущених занять та виконання додаткових завдань.

Академічна доброчесність: студент повинен виконувати роботи самостійно, не допускається залучення при розв'язанні індивідуальних завдань інших здобувачів освіти. У разі виявлення ознак плагіату робота не зараховується і дисципліна не вважається зарахованою.